

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RI SIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIVAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAHTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEXANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSIYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020–2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	

IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC	108
Musaeva Shoirazimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	116
Yuldashev Abduraxim Abduraximovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	122
Анвар Аллаберганов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	
KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIKEKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQISH VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH.....	139
Atamuratova Gulrux Muzafarovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	145
Xoltoyev Mirusmon Mirxamit o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARINING DIVERSIFIKATSIYALASHUV DARAJASINI NORMALLASHTIRILGAN ENTROPIYA INDEKSI ASOSIDA BAHOLASH.....	149
Razikov Otabek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA YO'NALISHLARI.....	157
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna	
MINTAQA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH. (Xorazm viloyati misolida)	165
Bekjanov Dilmurod Yuldashevich	
Narmetova Dilafruz Azamatovna	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	170
Ахмедова Шахноза Козим кизи	
KREDITLASH VA MIKROQARZ TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	175
Elbekov Jasur Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AHOLINING UZOQ MUDDATLI FOYDALANILADIGAN TOVARLAR BILAN TA'MINLANISH DARAJASINI MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASH	181
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	

ВНЕДРЕНИЕ ЦВЕТОВОЙ СИСТЕМЫ ПАКЕТОВ ДЛЯ РАЗДЕЛЬНОГО СБОРА ТВЁРДЫХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ В Г. ТАШКЕНТЕ: АДАПТАЦИЯ КОРЕЙСКОЙ МОДЕЛИ НА УРОВНЕ ДОМОХОЗЯЙСТВ	189
Джусупов Кубанычбек	
ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY MECHANIZMLARI: ZAMONAVIY YONDASHUV VA INNOVATSION YECHIMLAR.....	196
Shamuratov Shahzod Janibek o'g'li	
SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASINI JORIY ETISH	200
Eshov Sherko'zi Asatulloyevich	
THE ROLE OF TAXES IN THE FORMATION OF LOCAL BUDGET REVENUES	205
Kimsanbaeva Maftuna Bakhodirovna	
DETERMINANTS OF STAKEHOLDER SATISFACTION WITH CUSTOMS CLEARANCE IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	209
Khanifakhon Solikhova	
BANDLIKNI TA'MINLASHNING INNOVATSION YO'NALISHLARI (Xorazm viloyati misolida).....	213
Z. Sh. Matniyozova	
JIZZAX VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI BAHOLASH VA ISHLAB CHIQRISH HAJMINI PROGNOZLASH	218
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НИЗКОУГЛЕРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА.....	224
Расулкулов Жамшидбек Акрамкулович	
KORPORATIV BARQARORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK JAVOBGARLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	233
Komilova Guli Bagandik qizi	
THE ROLE OF DIGITAL INFRASTRUCTURE IN PROMOTING GREEN ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM CENTRAL ASIAN ECONOMIES.....	238
Eshboyev Mirjalol Baxrom o'g'li	
Ozatbekova Ozodaxon Nodirbek qizi	
ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИНТЕРВАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ СРЕДНЕГО ЗНАЧЕНИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ, ПРИТЯГИВАЮЩЕГОСЯ К УСТОЙЧИВОМУ РАСПРЕДЕЛЕНИЮ.....	250
Турсунов Гафур Таирович	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY HISOBOTI MUSTAQIL AUDITINING MOHIYATI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: BANK FAOLIYATIGA XOS RISK OMILLARINI TASNIFLASH.....	259
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
DEMOKRATIK TANLOV VA PROGRESSIV SOLIQQA TORTISHNING BARQARORLIGI	266
Malika Sharipova Maxmudjon qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA YASHIL ENERGETIKA MANBALARINI UTILIZATSIYA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	273
Ibadov Shoxrux Axmatilloevich	
EKONOMETRIK MODELASHTIRISH ASOSIDA TEMIR YO'L TRANSPORTI IQTISODIY FAOLIYATINI PROGNOZLASH: 2030-YILGACHA SSENARIY TAHLILI.....	277
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI KORXONALARINING EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHDA MARKETING DASTURINING O'RNI.....	283
Musayeva Shoira Azimovna	
O'ZBEKISTONDA ISH BERUVCHINING FUQAROLIK JAVOBGARLIGINI MAJBURIY SUG'URTA QILISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	289
Karimberdiyeva Dilrabo Rasulovna	

BANK TAVAKKALCHILIKLARINI BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	296
Matkarimova Ayman Jengisbaevna	
O'ZBEKISTONDA AGROSUG'URTA BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA HUQUQIY OMILLARI	303
Jo'rayeva Sarvinoz Baxtiyor qizi	
BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	309
Mustafayeva Sevara Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA SHAXSIY SUG'URTA XIZMATLARI BOZORINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	314
Qodirova Farangiz Komilovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF TOURISTS' HOTEL SELECTION PREFERENCES IN THE MAJOR TOURISM REGIONS OF UZBEKISTAN.....	320
Sardor Kuvandikov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH METODOLOGIYASINING USTUVOR YO'NALISHLARI	329
Madenova Elmira Nizamatdinovna	
BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI	334
Shoyev Davronbek Axmadjonovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHI KLASSTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA TARMOQNI 2032-YILGACHA RIVOJLANTIRISHNI PROGNOZLASH	340
Usmonov Mirumar Abdulla o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJINING DRAYVERI SIFATIDA DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	349
Jannazarova Gauxar Kaipnazarovna	
Raxmatova Sevinch Sobir qizi	
O'ZBEKISTONDA IFRSGA O'TISH JARAYONIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING BOSHQARUV QARORLARIGA TA'SIRI: UZAUTO MOTORS MISOLIDA.....	353
Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	
Jo'rayeva Zahro Toshpo'latovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	358
Pyotr Kim	
TOSHKENT VILOYATI BO'STONLIQ TUMANIDA TURISTIK ZONALARNI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUVNING TASHKILIYIQTISODIY AHAMIYATI (DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA).....	364
Tolibboyev Zafarbek Axror o'g'li	
TURIZM SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	372
Qarshiboyev Lochinbek Xusan o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ASOSIY VOSITALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI TAHLILINI MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	379
Muxidinov Ayubbek Nuritdinovich	
QASHQADARYODA NODAVLAT UNIVERSITETLARINING TASHKILIY RIVOJLANISHI: TALABALAR VA XODIMLAR POTENSIALINI TARKIBIY VA DEMOGRAFIK TAHLIL.....	382
Rahimov Sardor Uralovich	

O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARINING JOYLASHUVINING HOZIRGI HOLATI.....	388
Kudratov Muhammad Rustamovich	

O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARINING JOYLASHUVINING HOZIRGI HOLATI.

Kudratov Muhammad Rustamovich

Buxoro davlat texnika universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda sanoat korxonalarining hududiy joylashuvining (territorial dislokatsiyasining) hozirgi holati tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi — ishlab chiqaruvchi kuchlarning makonsal taqsimotini baholash va hududiy nomutanosibliklarni yumshatish yo'nalishlarini asoslashdir. Rasmiy statistik ma'lumotlar asosida sanoat salohiyatining hududiy konsentratsiyasi va qutblanish (polarizatsiya) darajasi aniqlangan. Tahlil natijalari sanoatning poytaxt-aglomeratsiya hamda resurs-eksport yo'nalishidagi hududlar atrofida yuqori darajada to'planganini ko'rsatadi. Muallif korxonalar soni va ishlab chiqarish intensivligi o'rtasida bevosita muvofiqlik yo'qligini aniqlagan. Ilmiy yangilik makonsal asimmetriyani o'sish qutblari va sanoat klasteri konsepsiyalari nuqtayi nazaridan baholashda namoyon bo'ladi. Xulosada hududiy nomutanosibliklarni yumshatishga qaratilgan amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sanoat korxonalari, hududiy joylashuv, ishlab chiqaruvchi kuchlar, hududiy konsentratsiya, maxsus iqtisodiy zona, sanoat klasteri, o'sish qutblari, sanoatlashuv, hududiy nomutanosiblik.

Аннотация. В статье анализируется современное состояние территориального размещения (территориальной дислокации) промышленных предприятий в Узбекистане. Цель исследования — оценить пространственное распределение производительных сил и обосновать направления смягчения территориальных диспропорций. На основе официальных статистических данных определены уровень территориальной концентрации промышленного потенциала и степень пространственной поляризации. Результаты анализа показывают, что промышленность в значительной степени сосредоточена вокруг столичной агломерации и регионов, ориентированных на ресурсно-экспортную специализацию. Автор выявил отсутствие прямого соответствия между количеством предприятий и интенсивностью промышленного производства. Научная новизна исследования заключается в оценке пространственной асимметрии с позиций концепций полюсов роста и промышленных кластеров. В заключении разработаны практические рекомендации, направленные на сокращение территориальных диспропорций.

Ключевые слова: промышленные предприятия, территориальное размещение, производительные силы, территориальная концентрация, специальная экономическая зона, промышленный кластер, полюса роста, индустриализация, территориальные диспропорции.

Abstract. This article analyzes the current state of the territorial distribution (territorial dislocation) of industrial enterprises in Uzbekistan. The aim of the study is to assess the spatial distribution of productive forces and substantiate approaches to reducing regional disparities. Based on official statistical data, the study identifies the degree of territorial concentration of industrial potential and the level of spatial polarization. The findings indicate that industrial activities are highly concentrated around the capital agglomeration and resource-export-oriented regions. The author reveals that there is no direct correspondence between the number of enterprises and the intensity of industrial production. The scientific novelty of the study lies in evaluating spatial asymmetry through the concepts of growth poles and industrial clusters. The paper concludes with practical recommendations aimed at reducing territorial disparities.

Keywords: industrial enterprises, territorial distribution, productive forces, territorial concentration, special economic zone, industrial cluster, growth poles, industrialization, regional disparities.

KIRISH

Ishlab chiqaruvchi kuchlarning oqilona joylashtirilishi resurslardan samarali foydalanish va transaksiya xarajatlarini minimallashtirish bilan birga, hududlarning barqaror va inklyuziv ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ham ta'minlaydi. O'zbekistonda industrial-innovatsion rivojlanish bosqichida sanoat salohiyatining hududlar kesimida notekis joylashishi — territorial nomutanosiblik (regional disparity) muammosi tobora dolzarblashib

bormoqda, bu esa mavzuni ilmiy tadqiq etish zaruratini belgilaydi.

Tadqiqotning obyekti — O'zbekiston Respublikasi sanoatining hududiy tuzilmasi; predmeti — sanoat korxonalarining makonsal joylashuvi jarayonida yuzaga keladigan iqtisodiy munosabatlar. Maqolaning maqsadi — sanoat korxonalari joylashuvining hozirgi holatini rasmiy statistik ma'lumotlar asosida kompleks baholash va makonsal nomutanosibliklarni yumshatishga qaratilgan takliflarni ishlab chiqishdan iborat. Maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: (a) sanoat korxonalarining hududiy taqsimotini miqdoriy tahlil qilish; (b) sanoat zonalar va texnoparklar tarmog'ining makonsal tuzilmaga ta'sirini baholash; (c) hududiy ixtisoslashuv va konsentratsiya tendensiyalarini aniqlash.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sanoat korxonalarining makonsal joylashuvi muammosi iqtisodiyot fanida uzoq nazariy an'anaga ega. Klassik joylashuv nazariyasining asoschisi A. Veber sanoat shtandortini transport, mehnat va aglomeratsiya omillari muvozanati asosida optimallashtirish g'oyasini ilgari surdi. A. Lyosh va V. Kristaller markaziy o'rinlar (central places) nazariyasi orqali ishlab chiqarish va xizmatlarning ierarxik makonsal tashkil etilishini asoslab berdilar. P. Krugman tomonidan rivojlantirilgan yangi iqtisodiy geografiya (new economic geography) miqyos samarasi va transport xarajatlari o'zaro ta'sirida iqtisodiy faollikning makonsal markazlashuvini izohlaydi.

Hududiy rivojlanish nazariyasida F. Perru ilgari surgan o'sish qutblari (growth poles) konsepsiyasi tanlangan hududlarda propulsiv tarmoqlarni rivojlantirish atrof hududlarga tarqaluvchi multiplikativ samara berishini asoslaydi. M. Porter sanoat klasterlari konsepsiyasida hududiy raqobatbardoshlikni geografik jihatdan jamlangan o'zaro bog'liq korxonalar tarmog'i bilan izohlaydi. Maxsus iqtisodiy zonalarining hududiy rivojlanishga ta'siri Jahon banki tadqiqotlarida empirik o'rganilgan. Mahalliy tadqiqotchilardan A. Vafoyev, D. Saidaxmedova va D. Farmonov O'zbekistonda sanoat zonalar hamda erkin iqtisodiy zonalarining shakllanishi va hududlarni rivojlantirishdagi rolini tahlil qilganlar.

Mavjud ilmiy ishlardan farqli ravishda, ushbu maqolada sanoat korxonalarining joylashuvi makonsal konsentratsiya va qutblanish nuqtayi nazaridan, korxonalar soni hamda ishlab chiqarish intensivligi o'rtasidagi nomutanosiblikni hisobga olgan holda kompleks tarzda baholanadi. Bu yondashuv hududiy sanoat siyosatini takomillashtirish uchun yangi tahliliy asos yaratadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning empirik bazasini O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi va Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligining 2023–2026-yillarga oid rasmiy ma'lumotlari hamda normativ-huquqiy hujjatlar tashkil etadi. Tahlil birligi sifatida yuridik shaxs maqomidagi sanoat korxonasi (tog'-kon, qayta ishlash sanoati, elektr energiyasi va gaz ta'minoti, suv ta'minoti — B, C, D, E seksiyalar) hamda ma'muriy-hududiy birlik (Qoraqalpog'iston Respublikasi, 12 ta viloyat va Toshkent shahri) qabul qilingan.

Ishda statistik-iqtisodiy tahlil (guruhlash va qiyosiy taqqoslash), hududiy konsentratsiya tahlili, kartografik-makonsal yondashuv hamda institutsional tahlil usullari majmuasidan foydalanildi. Xususan, qiyosiy taqqoslash usuli yordamida hududlarning sanoat korxonalari soni va ishlab chiqarish intensivligi bo'yicha ko'rsatkichlari respublika bo'yicha o'rtacha daraja bilan solishtirildi va makonsal nomutanosiblik aniqlandi. Aholi jon boshiga sanoat mahsuloti ishlab chiqarish ko'rsatkichi sanoatlashuv intensivligini me'yorlashtirilgan tarzda baholash uchun qo'llanildi. Ma'lumotlar taqqoslanuvchanligini ta'minlash maqsadida fermer va dehqon xo'jaliklari hisobga olinmagan ko'rsatkichlardan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil yakunlari bo'yicha mamlakat yalpi ichki mahsuloti joriy narxlarda 1 849,7 trln so'mni tashkil etib, real o'sish 7,7 foizga, sanoat ishlab chiqarishining fizik hajm indeksi esa 6,8 foizga yetdi. 2025-yil 1-mart holatiga ko'ra mamlakatda qariyb 56,8 mingta sanoat korxonasi faoliyat yuritdi. Sanoat tuzilmasida qayta ishlash sanoatining ulushi 86 foizni, tog'-kon sanoati 7 foizni, elektr energiyasi va gaz ta'minoti 6,4 foizni tashkil etib, qayta ishlovchi tarmoqlarning ustuvorligi kuzatiladi (1-jadval).

1-jadval.

O'zbekiston sanoatining asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlari (2025-yil)

Ko'rsatkich	Qiymat
Yalpi ichki mahsulot (joriy narxlarda)	1 849,7 trln so'm
YalM real o'sish sur'ati	107,7 %
Sanoat ishlab chiqarishi fizik hajm indeksi	106,8 %
Sanoatning YalMdagi ulushi	26,1 %
Faoliyat yuritayotgan sanoat korxonalari soni	≈ 56,8 ming
Qayta ishlash sanoatining ulushi	86,0 %
Tog'-kon sanoatining ulushi	7,0 %
Elektr energiyasi, gaz ta'minotining ulushi	6,4 %

Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari [11] asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Sanoat korxonalarining ma'muriy-hududiy taqsimoti yaqqol ifodalangan makonsal asimmetriya bilan tavsiflanadi. Korxonalar soni bo'yicha Toshkent shahri, Toshkent viloyati, Samarqand va Farg'ona viloyatlari yetakchilik qiladi; ushbu hududlar poytaxt-aglomeratsiya va Farg'ona vodiysi makonsal yadrolarini hosil etadi (2-jadval).

2-jadval.

Sanoat korxonalarining hududlar kesimida konsentratsiyasi

No	Hudud	Konsentratsiya darajasi
1	Toshkent shahri	Juda yuqori (yadro)
2	Toshkent viloyati	Juda yuqori
3	Samarqand viloyati	Yuqori
4	Farg'ona viloyati	Yuqori
5	Andijon viloyati	O'rtacha-yuqori
6	Namangan viloyati	O'rtacha
7	Qashqadaryo viloyati	O'rtacha
8	Buxoro viloyati	O'rtacha
9	Navoiy viloyati	Past (lekin yuqori intensiv)
10	Surxondaryo, Jizzax, Xorazm, Sirdaryo, Qoraqalpog'iston	Nisbatan past

Manba: Milliy statistika qo'mitasi va hududiy statistika boshqarmalari ma'lumotlari [11] asosida umumlashtirilgan.

Bu holat A. Veber va P. Krugman nazariyalari nuqtayi nazaridan mehnat resurslari, iste'mol bozori va aglomeratsiya omillarining birgalikdagi ta'siri bilan izohlanadi.

Tahlil korxonalar soni bo'yicha yetakchilik bilan ishlab chiqarish intensivligi har doim ham mos kelmasligini ko'rsatdi. Navoiy viloyati korxonalar sonining nisbatan kamligiga qaramay, yirik tog'-kon-metallurgiya va energetika majmualari hisobiga aholi jon boshiga sanoat mahsuloti ishlab chiqarish bo'yicha respublika o'rtacha ko'rsatkichidan sezilarli darajada yuqori turadi — bu kapital sig'imkor va resurs yo'naltirilgan sanoatga xos yuqori lokalizatsiyaning namunasidir. Aholi jon boshiga sanoat mahsuloti ishlab chiqarishning respublika bo'yicha o'rtacha qiymati (2025-yil I chorak) 7,6 mln so'mni tashkil etgan holda, sanoatlashgan hududlarda u 13,6 mln so'mga yetdi. Toshkent shahrining YalMdagi ulushi bir necha yil ichida 18,5 foizdan 21 foizga ko'tarilib, makonsal markazlashuv (sentripetal) tendensiyasi davom etayotganini tasdiqladi.

Ishlab chiqaruvchi kuchlarni maqsadli qayta joylashtirishning asosiy institutsional vositasi bo'lib maxsus iqtisodiy zonalar (MIZ), kichik sanoat zonalar (KSZ), texnoparklar va klasterlar tizimi xizmat qilmoqda (3-jadval).

3-jadval.

Hududiy-iqtisodiy tuzilmalar va ulardagi korxonalar soni

Tuzilma turi	Tuzilmalar soni	Korxonalar soni
Maxsus iqtisodiy zonalar (MIZ)	22	752
Kichik sanoat zonalari (KSZ)	323	2 488
Texnoparklar	24	1 501
Klasterlar	450	455

Manba: Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi ma'lumotlari [12] asosida tuzilgan.

Ushbu tuzilmalar Jahon banki ta'kidlaganidek, soliq-bojxona imtiyozlari va hozirlangan infratuzilma orqali investitsiyalarni jalb etish va sanoatni geografik kengaytirish vositasidir.

Maxsus iqtisodiy zonalar geografiyasi makonsal-tarmoq ixtisoslashuvini aks ettiradi: «Navoiy» zonasi yuqori texnologiyali va eksportbop ishlab chiqarishga, «Angren» zonasi metallni qayta ishlashga ixtisoslashtirilgan. Prezident Farmoniga muvofiq Andijon, Namangan va Qashqadaryo viloyatlarida to'qimachilikka ixtisoslashgan kichik sanoat zonalari shakllantirilib, hududiy ixtisoslashuv chuqurlashtirilmoqda. Hududiy mehnat taqsimoti tahlili xomashyo qazib olish asosan Navoiy, Qashqadaryo, Buxoro va Qoraqalpog'istonda, chuqur qayta ishlash esa Andijon, Farg'ona, Toshkent viloyati va poytaxtda jamlanganini ko'rsatdi (4-jadval).

4-jadval.

Asosiy hududlarning sanoat ixtisoslashuvi

Hudud	Yetakchi sanoat yo'nalishi
Toshkent sh. va viloyati	Mashinasozlik, oziq-ovqat, to'qimachilik, kimyo, elektrotexnika
Navoiy viloyati	Tog'-kon-metallurgiya, energetika, kimyo, qurilish materiallari
Qashqadaryo, Buxoro	Neft-gaz qazib olish, gaz-kimyo, energetika
Andijon, Farg'ona, Namangan	Avtomobilsozlik, to'qimachilik, qayta ishlash, oziq-ovqat
Samarqand	Oziq-ovqat, qurilish materiallari, mashinasozlik
Qoraqalpog'iston Resp.	Gaz-kimyo (Ustyurt majmuasi), tog'-kon, energetika

Manba: hududiy iqtisodiyot bo'yicha ilmiy manbalar [8–10] va statistik ma'lumotlar [11] asosida tuzilgan.

Olib borilgan tahlil natijasida quyidagi asosiy muammolar aniqlandi: birinchidan, sanoat salohiyatining haddan ortiq makonsal markazlashuvi va hududiy qutblanishning kuchayishi; ikkinchidan, agrar va chekka hududlarda sanoatlashuv darajasining pastligi hamda ichki mehnat migratsiyasining kuchayishi; uchinchidan, korxonalar soni va ishlab chiqarish intensivligi o'rtasidagi nomutanosiblik. Hatto poytaxtga tutash Toshkent viloyatining ayrim tumanlarida sanoat hajmi yondosh hududlarga nisbatan bir necha barobar past ekani makonsal nomutanosiblik hududlararo darajada ham mavjudligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot O'zbekistonda sanoat korxonalarining joylashuvi yuqori darajadagi makonsal qutblanish bilan tavsiflanishini ko'rsatdi: sanoat salohiyati poytaxt-aglomeratsiya, Farg'ona vodiysi va resurs-eksport yo'nalishidagi hududlar atrofida konsentratsiyalashgan. Korxonalar soni va ishlab chiqarish intensivligi o'rtasida bevosita muvofiqlik mavjud emas: resurs yo'naltirilgan hududlar kam sonli, ammo yuqori quvvatli korxonalar hisobiga aholi jon boshiga yuqori ko'rsatkichni ta'minlaydi. Maxsus iqtisodiy zonalar va texnoparklar tarmog'i makonsal qayta taqsimotning samarali, biroq hali to'liq tenglashtiruvchi ta'sirga ega bo'lmagan institutsional vositasidir.

Aniqlangan muammolarni bartaraf etish maqsadida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

- agrar va kam sanoatlashgan hududlarda mahalliy xomashyo bazasiga asoslangan qayta ishlash korxonalarini joylashtirishni rag'batlantirish;
- F. Perru o'sish qutblari konsepsiyasi asosida hududiy yadrolardan tashqarida yangi sanoat o'sish nuqtalarini shakllantirish;
- M. Porter klaster yondashuvidan foydalanib, hududiy sanoat klasterlari va kooperatsion aloqalarni mustahkamlash;
- transport-logistika va muhandislik infratuzilmasini chekka hududlarga yo'naltirib, investitsion jozibadorlikni oshirish;

— maxsus iqtisodiy zonalaridagi investitsiyalar barqarorligini ta'minlovchi institutsional mexanizmlarni takomillashtirish.

Kelgusi tadqiqotlarda makonsal ekonometrik modellar (lokalizatsiya koeffitsienti, Herfindal–Hirshman indeksi) yordamida hududiy konsentratsiyani miqdoriy o'lchash istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Weber A. *Theory of the Location of Industries*. — Chicago: University of Chicago Press, 1929. — 256 p.
2. Lösch A. *The Economics of Location*. — New Haven: Yale University Press, 1954. — 520 p.
3. Christaller W. *Central Places in Southern Germany*. — Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1966. — 230 p.
4. Krugman P. *Increasing Returns and Economic Geography* // *Journal of Political Economy*. — 1991. — Vol. 99, No. 3. — P. 483–499.
5. Perroux F. *Note sur la notion de pôle de croissance* // *Économie Appliquée*. — 1955. — No. 1–2. — P. 307–320.
6. Porter M.E. *The Competitive Advantage of Nations*. — New York: Free Press, 1990. — 855 p.
7. World Bank Group. *Special Economic Zones: An Operational Review of Their Impacts*. — Washington, D.C.: World Bank, 2017. — 122 p.
8. Vafoyev A. *O'zbekistonda sanoat zonalarining rivojlanish bosqichlari va huquqiy-me'yoriy asoslari* // *Green Economy and Development*. — 2025. — Vol. 3, No. 9. — DOI: 10.5281/zenodo.17149245.
9. Saidaxmedova D.S. *Erkin iqtisodiy zonalar — hududlarni rivojlantirishning muhim omili sifatida* // *Экономика и социум*. — 2024. — No. 2–1 (117). — B. 617–620.
10. Farmonov D.D. va boshq. *Kichik sanoat zonalarining rivojlanishi va hozirgi holati tahlili* // *International Journal of Science and Technology*. — 2025. — Vol. 2. — No. 5. — B. 129–132.
11. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. *Sanoat ishlab chiqarishi: statistik axborot (2025-yil)*. — Toshkent: stat.uz, 2026. — URL: <https://stat.uz>
12. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. *Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarini faoliyati to'g'risida hisobot*. — Toshkent: miit.uz, 2024.
13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 1-maydagi «To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini rivojlantirishni yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida» PF-71-son Farmoni. <https://lex.uz/uz/docs/-7486412>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>